

י"ח באב תשע"ז
10 באוגוסט 2017

לכבוד :

מנהלי בתי הספר העליסודיים השש"שנתיים ומנהלי החטיבות העליונות,
המדריכים והמורים לעברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים בחטיבות העליונות

חוזר המפמ"ר להוראת העברית לשנה"ל תשע"ח: בחינות הבגרות בעברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים

חוזר זה מיועד לנבחנים אינטרניים, אקסטרניים ולנבחני משנה בבחינת הבגרות בעברית הזכאים להיבחן בשאלון העולים על-פי הגדרות משרד החינוך.¹ חוזר זה נוגע אך ורק לנבחנים על-פי תוכנית הרפורמה ללמידה משמעותית ולארגון הלמידה החדש.²

מפרט התכנים נגזר מתוכנית הלימודים עברית כשפה שנייה (תשס"ט). יש לקרוא בעיון את תוכנית הלימודים, הכוללת את מטרות הוראת העברית כשפה שנייה לעולים חדשים, את הרציונל להוראתה ואת ההמלצות לדרכי ההוראה. מומלץ לעיין גם בדגמי ההוראה המפורסמים באתר [הפיקוח על הוראת העברית](#).

על-פי התוכנית הלאומית ללמידה משמעותית של משרד החינוך, יוכלו הנבחנים במסגרת ההיבחנות החדשה לגשת לבחינת הבגרות בשאלונים 11284 (שאלון עולים 70%) כבר במועד החורף בכיתה י"א.³ עם זאת, יש לזכור כי התקדמות ברכישת שפה תלויה, בין היתר, בתהליכי חברות ובחשיפה לדפוסי השיח של השפה בחברה הקולטת. בקביעת מועד ההיבחנות יש להתחשב בהתמודדותו של התלמיד עם האתגרים בתחום החברתי, בתחום הלימודי ובתחום הלשוני וכן בוותק שלו בארץ. אנו ממליצים לאפשר לתלמידים לרכוש את השפה בהדרגה, ולהשתמש בה גם כתשתית לתפקודם הלימודי במקצועות האחרים, גם אם הדבר מחייב את דחיית מועד ההיבחנות לכיתה י"ב.

בכל הנוגע לזכויות כלליות של התלמידים העולים והקצאת שעות הוראה יש לפנות לאגף לקליטת [תלמידים עולים](#). חוזר זה עוסק בתוכנית הלימודים בהבנה, הבעה ולשון עברית לתלמידים עולים, הניגשים לבחינת הבגרות במקצוע זה.

גם השנה יתקיימו הדרכה והשתלמויות. מועדי ההשתלמויות ומיקומם יפורסמו בתחילת השנה באתר [הפיקוח על הוראת העברית](#).

לפרטים בנוגע לתוכנית הלימודים, להדרכה ולהשתלמויות, נא לפנות לד"ר נורית גנץ, מדריכה ארצית להוראת עברית: הבנה, הבעה, ולשון לעולים חדשים dnganz@bezeqint.net

¹ ראו חוזר מנכ"ל תשע"ז 43-4: זכויות של תלמידים תושבים חוזרים ושל אוכלוסיות מיוחדות בהיבחנות בבחינות הבגרות

² נבחני משנה הזכאים להיבחן על-פי מבנה ההיבחנות הישן, ייבחנו בהתאם למפרט התכנים המפורסם במסמכי ההלימה.

³ שאלון 11272 (שאלון בהיקף 30% מתוכנית הלימודים) יתקיים רק במועדי הקיץ, והוא מיועד לנבחני משנה ולנבחני אקסטרניים.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

תוכן העניינים בחוזר זה :

- 1.1. **רקע** 3
2. **צביון ההערכה** 3
3. **החממה הפדגוגית – למידה מצמיחה אדם** 3
- 3.1 שאלות עמ"ר (ערכים מעורבות ורלוונטיות) – קידום המרכיב התוך-אישי בלמידה 4
- 3.2 הנושא השנתי – שבעים שנה להקמת מדינת ישראל 4
4. **התלקיט ככלי להוראה ולהערכה** 5
5. **מפרט התכנים להוראה ולהערכה במסגרת ה-30%** 6
6. **מפרט התכנים להוראה ולהערכה במסגרת ה-70%** 13
7. **הדגשים בהוראה** 22
8. **מבנה שאלוני הבגרות לעולים חדשים** 23
9. **ביבליוגרפיה נבחרת ברכישת שפה ובהוראתה** 24

בברכה,

תומר בוזמן

המפמ"ר על הוראת עברית: הבנה, הבעה ולשון

העתקים

מר שמואל אבואב, מנכ"ל משרד החינוך
ד"ר משה ויינשטוק, יושב ראש המזכירות הפדגוגית
מר אריאל לוי, מנהל המנהל הפדגוגי
מר משה זעפרני, מנהל אגף השפות - המזכירות הפדגוגית
גבי דסי בארי, מנהלת האגף לחינוך העליסודי
גבי מאיה שריר, מנהלת אגף קליטת תלמידים עולים
מר דויד גל, מ"מ מנהל בכיר אגף הבחינות
גבי אילנה כהן, מנהלת מכון סאלד
ד"ר נורית גנץ, מדריכה ארצית – הוראת עברית לעולים בחט"ע, הפיקוח על הוראת העברית
המדריכות והמדריכים לעברית, הפיקוח על הוראת העברית בחינוך העליסודי

1. רקע

התלמידים העולים מצויים בתהליך של השתלבות חברתית ותרבותית בארץ.⁴ השליטה בשפה העברית חיונית לבנייה של דימוי עצמי חיובי ולהצלחה מקצועית בהמשך דרכם. בעבור העולים העברית כשפה שנייה נלמדת בסביבה הטבעית שהיא משמשת בה, קרי במסגרת הלימודית, ורכישתה מיועדת להשגתן של מטרות חברתיות ואקדמיות.

ממחקרים שנעשו בישראל בעקבות גלי העלייה הגדולים של שנות התשעים (לוי, שוהמי וספולסקי, 2003), אפשר ללמוד שרכישת השפה נמשכת בין חמש לאחת עשרה שנים, וכי השליטה בה חיונית להצלחה במקצועות אחרים, כגון מתמטיקה.

נוסף על כך, רוכשי שפה שנייה אינם שולטים בהיבטיה הפרגמטיים והרטוריים בהקשרים חברתיים-תרבותיים של שפת היעד ומתקשים לפענח מבעים עקיפים, כגון הומור ואירוניה. אי לכך, נדרש תיווך מתוכנן ומדורג בשיח בעל־פה ובכתב נוסף על חשיפה לשפה ועל מעורבות חברתית באוכלוסיית דובריה. נראה אפוא כי התלמידים העולים זקוקים הן לעזרה ולתמיכה בתהליך רכישתה של העברית הן לפרק זמן ארוך עד כמה שאפשר לשם כך.

2. צביון ההערכה

המסגרת המוצעת להלן מתבססת על ההנחה ששפה נרכשת באופן ספירלי, והתלמידים העולים אינם נמצאים באותו שלב של רכישת השפה, שכן משך זמן שהייתם בארץ שונה. בתוך כך, קיימת שונות בין התלמידים העולים מבחינה אישית, חברתית, לימודית, תרבותית ולשונית. לכן, בתהליך הרכישה נלמדים ברוזמנית כל פרקי הלשון התומכים בתהליך זה.

במסגרת ה־30% יוערכו העולים בעיקר באופנות הדבורה, בהתאם לעולמות השיח המופיעים בתכנית הלימודים עברית כשפה שנייה (תשס"ט). עיקרון זה מדגיש את הכשירות התקשורתית בשפה ומצריך הבנה של מאפייני הסוגות השונות, הכפופים למטרותיהן. הלמידה וההערכה יתמקדו גם באופנויות האחרות, אולם מסגרת ההערכה הפנימית תכלול אירועים, כגון השתתפות בשיחה או בדיון, הרצאת דברים (פרזנטציה) של נושא לימודי, סימולציה של אירועים תקשורתיים, סיפורי העלייה האישיים ועוד. ההערכה במסגרת ה־70% תדגיש את הכשירות האוריינית והאקדמית, המשקפת את לשון המקצועות הלימודיים, ואת הידע הדקדוקי הדרוש לרכישת השפה בדגש על מאפייניו הפונקציונליים.

3. החממה הפדגוגית – למידה מצמיחה אדם

כחלק מהלמידה המשמעותית הוקמה במזכירות הפדגוגית ה"חממה פדגוגית" המשמשת מרחב לפיתוח רעיונות ויוזמות לגיוון ההערכה בבחינות הבגרות ובבחינות הבית-ספריות. במסגרת ה"חממה הפדגוגית" ישולבו שאלות חשיבה, ערכים, מעורבות ורלוונטיות בהוראה ובבחינות. במקביל יורחבו התוכניות הממירות בחינת בגרות בחטיבה העליונה. המורים מוזמנים להציע יוזמות או להצטרף ליוזמות הקיימות המחליפות בחינת בגרות על פי תנאי סף ועמידה בדרישות מחייבות.

⁴ גם אלה המוגדרים **תושבים חוזרים** עוברים תהליך מורכב של הסתגלות.

3.1 שאלות עמ"ר (ערכים מעורבות ורלוונטיות) – קידום המרכיב התוך-אישי בלמידה

שאלות עמ"ר שואפות להיות שאלות [חשיבה מסדר גבוה](#) הנוגעות לחיי הלומדים והעוסקות בערכים כלליים או העולים מתוך תוכנית הלימודים. תפקידן של השאלות הללו הוא לקדם למידה בעלת משמעות ללומד ולעורר שיח ערכי בכיתה. בשנה שעברה החלנו להטמיע את העיסוק בשאלות עמ"ר כבסיס לדיון בערכים ובנושאים המעודדים את מעורבות התלמיד והרלוונטיים לעולמו ולחיו. העיסוק בכך היה חלק מהפיתוח המקצועי ומהשיח בכיתה וקיבל ייצוג בשאלון הבגרות בהיקף של חמש נקודות.

השנה נרחיב את העיסוק בשאלות עמ"ר ונעמיק בהן. על המורים לקדם שיח עמ"ר בלמידה כחלק מהנושאים העולים מן הטקסטים הנלמדים, מן הטקסטים המופקים וכחלק מהעיסוק בידע הלשוני ומהרלוונטיות שלו לחיי היומיום של התלמיד. משנת תשע"ח שאלת עמ"ר בבחינת הבגרות תהיה בהיקף של עד עשר נקודות ותכלול סעיפי ידע וערכים. בהערכת שאלות אלה תיבחן יכולת ההבעה וניסוח התשובה בכתובה מעמיקה, מבוססת ולכידה, הנשענת על ידע רלוונטי של התלמיד ועל מידע מתוך הטקסטים.

למאמרים בנושא **שאלות העמ"ר** ולשאלות נוספות בכלל תחומי הדעת לחצו [כאן](#).

3.2 הנושא השנתי – שבעים שנה להקמת מדינת ישראל

שנה"ל תשע"ח תעמוד בסימן שבעים שנה להקמת מדינת ישראל. אנו ממליצים כי במהלך השנה יתרגלו המורים טקסטים ומאמרים העוסקים בנושא זה. במהלך השנים הופיעו בבחינות הבגרות טקסטים שעסקו בארץ ישראל, מדינת ישראל, העם והלשון. אנו ממליצים להסתמך עליהם בבניית יחידות הוראה. כל שימוש בטקסטים ממבחי המפמ"ר או בחינות הבגרות השונות מצריך את עיבודו בהתאם לרמת הכיתה ושליטת התלמידים בשפה העברית.

- בחינת הבגרות לעולים תשס"ח (שאלון א): **דגל ישראל / דמות הישראלי בשנות ה-60 למדינה**
 - בחינת הבגרות לעולים תשע"ג (שאלון א): **מעל דפי ההיסטוריה: חיים ויצמן**
 - בחינת הבגרות לעולים תשע"ה (שאלון א): **שביל ישראל**
 - בחינת הבגרות לעולים תשס"ח (שאלון ב): **60 שנות עלייה**
- בבחינות הבגרות לנבחנים הכלליים הופיעו גם הטקסטים האלה:
- בחינת הבגרות קיץ תשס"ז: **מולדת יש רק אחת**
 - בחינת בגרות קיץ תשס"ח: **תמורות ביחס למולדת בשירי ארץ ישראל**
 - בחינת הבגרות קיץ תש"ע: **תפיסת החברות בחברה הישראלית**
 - בחינת הבגרות קיץ תשע"א: **בן גוריון ותפקיד הלשון העברית**
 - בחינת הבגרות קיץ תשע"ז: **תנועות הנוער ועיצובה של החברה**
- במשימות המפמ"ר לחטיבות הביניים הופיעו הטקסטים האלה:
- משימת מפמ"ר לכיתה ז תשע"ד: **סמלים ועיצובה של זהות לאומית**
 - מיצ"ב ח תשע"ב: **ים המלח**
 - משימת מפמ"ר לכיתה ט תשע"א: **עברית של קיבוץ גלויות**
 - משימת מפמ"ר לכיתה ט תשע"ג: **ההתיישבות הכפרית היהודית החדשה בנגב**

בתוך כך גם השנה אנו ממליצים לשלב דיון, קריאה וכתובה בעקבות טקסטים העוסקים ביהדות ספרד והמזרח ברוח ועדת ביטון.

4. התלקיט ככלי להוראה ולהערכה

התלקיט⁵ כולל ראיות למהלכי הלמידה ולביצועי ההבנה של הלומדים בחומר הנלמד. בתחום הדעת עברית התלקיט הוא ממהות המקצוע: תהליכי קריאה, כתיבה, בקרה ושכתוב. בתלקיט מוצגות עדויות לתהליך שהתלמיד עובר במהלך הלמידה: הטקסטים שהתלמיד קורא והמשמשים לו תשתיות לכתיבה, הטיוטות שהתלמיד כותב, המשוב שהתלמיד מקבל מעמיתיו וממוריו והשכתוב שנעשה בעקבות המשוב שהתקבל. התלקיט יכול גם משימות שונות הקשורות למיומנויות אורייניות ולשוניות הכוללות תהליכי בקרה ושכתוב, כגון כרזה, משחק, סקר, עיתון ומצגת בנושא מסוים. מבחן יכול להיחשב כחלופה בהערכה כשהוא מלווה ברפלקציה, בתכנון משותף של המבחן עם התלמידים, בלמידת עמיתים וכיוצא בזה. נוסף על כך, יש לשלב באופן שוטף פעילויות בהבעה בעלפה כמפורט בסעיף 5 בהמשך. התלקיט, אם כן, משקף את מאמציהם, את התקדמותם ואת הישגיהם של הלומדים ומשמש כלי להערכה מעצבת ומתמשכת של תהליך הלמידה.

מאחר שהתלקיט הוא אוסף של משימות ושל עדויות הקשורות לתהליך ההוראה, יחליט המורה (רצוי בשיתוף התלמיד) אילו מהחומרים הוא עצמו יבדוק ואילו מהחומרים ייבדקו בהערכה עצמית או במשוב עמיתים. מומלץ כי החומרים שהמורה ייקח לבדיקתו יוערכו במהלך כל השנה ולא יתרכזו בהערכה אחת מסכמת של התלקיט כולו. בדרך זו אפשר להימנע מבדיקת כל תכולת התיקים בסוף השנה. המלצות לארגון תכולת התלקיט ולאופן ההערכה יינתנו במסגרת ההדרכה וההשתלמויות.

⁵ מומלץ לקרוא גם בחוזר המפמ"ר תשע"ח לחטיבות העליונות סעיף 3: התלקיט ככלי להוראה ולהערכה חלופית.

5. מפרט התכנים להוראה ולהערכה במסגרת ה־30% לעולים חדשים בכיתות י-י"א

בעבור נבחנים במוסדות מוכרים, המדווחים למשרד החינוך ציון בית־ספרי בסמל 11273, יוערכו תכנים אלה במסגרת ההערכה בית־ספרית בתלקיט. בעבור נבחנים במוסדות שאינם מוכרים, אקסטרניים ונבחני משנה תכנים אלה הם מפרט שאלון הבגרות 11272 (שאלון 30%). משך הבחינה הוא שעתיים.
שימו לב: התכנים בהבעה שבעלי־פה ונושא שם המספר **לא** יוערכו במסגרת השאלון 11272 לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה.

הבנת הנקרא והבעה בכתב ובעל־פה במסגרת ה־30%			
פרקים	נושאים	פירוט והערות	הדגשים
הבנת הנקרא (מיומנות הקריאה)	במרכז הפרק יעמדו טקסטים מסוגים שונים ובסוגות אלה: <ul style="list-style-type: none"> • טקסט מידע • טקסט שימושי (מדריך) • טקסט היצגי פיתוח אוצר מילים מתוך הקשר בעל משמעות וחומרים מהלימוד השוטף.	טקסטים רציפים ושאינם רציפים (כגון תמונות, טבלה גרף וכדומה) ניתוח הטקסטים יכלול את התהליכים: <ul style="list-style-type: none"> • איתור מידע: נגישות ואחזור מידע בטקסט, חיפוש טקסט רלוונטי ומיון מידע • הבנה: ייצוג של משמעות מילולית, אינטגרציה והסקת מסקנות • הערכה ושיקוף: הבעת דעה והנמקתה בהתבסס על הטקסטים, הערכת האיכות והמהימנות, הערכה של תוכן וצורה, זיהוי של עימות והתמודדות עימו 	הבחינה תכלול שלושה עד חמישה טקסטים בהיקף כולל של כ־500 מילים. השאלות יתייחסו לכל טקסט בנפרד או למספר טקסטים.
הבעה בכתב (מיומנות הכתיבה)	כתיבה בזיקה לטקסט/ים או שאינה בזיקה לטקסט/ים, כגון הבעת עמדה והנמקתה, מכתב לנמענים שונים בנסיבות שיח שונות, הזמנה, הודעה וכדומה	הפיכת רעיון למסר מילולי כתוב וברור בנסיבות אותנטיות לדוגמה: כתיבת מכתב תודה, מכתב תלונה, נייר עמדה וכדומה	היקף הכתיבה הנדרש הוא 150-200 מילים.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

הדגשים	פירוט והערות	נושאים	פרקים
<ul style="list-style-type: none"> - פיתוח היכולת התקשורתית והנחלת השימוש בשפת היעד תוך כדי למידה הנובעת מחוויה חברתית - פיתוח המודעות לכללי הדיבור בעל־פה תוך הכרת הקודים החברתיים־תרבותיים ונורמות ההתנהגות הנהוגות בדיבור בציבור - פיתוח הכושר להבעת רעיון בעל־פה תוך שימוש במבנים דקדוקיים, רטוריים ולוגיים ובאוצר מילים התואמים את נסיבות השיח ואת מטרת הדובר 	<ul style="list-style-type: none"> - פענוח תכנים בהאזנה (קטעי אודיו, קטעי קריאה, צפייה בתשדיר קצר וכדומה) אורך הקטעים ורמתם יותאמו לרמת התלמידים ולתחומי העניין שלהם. - חשוב לייצר הזדמנויות לאינטראקציה הכוללת האזנה ודיבור. 	<ul style="list-style-type: none"> - דיון, פתרון בעיות או דילמות בתחומים שונים, מציאת פתרון משותף באמצעות עבודה בקבוצות, משחק תפקידים וכדומה - ריאיון – שיחה של שאלות ותשובות, שיח מתוכנן בנושאים מחיי היום יום, חיי החברה או נושאים אישיים - הרצאת דברים (פרזנטציה) - הנרטיב האישי: חוויות העלייה וההיקלטות בארץ וכדומה 	<p>הבעה בעל־פה (מיומנויות ההאזנה והדיבור)</p>

⁶ ההבעה בעל־פה משולבת בתכנית הלימודים של המקצוע **עברית** והיא חלק בלתי נפרד מלימודי המקצוע. שילובה במסגרת הוראת העברית כשפה שנייה נועד לפתח את כישורי השיחה בשפה ואת הכשירות התקשורתית של הלומדים כדי לאפשר להם להתנהל בהקשרים חדשים, לחזק את ביטחונם העצמי ואת דימוים כדוברים. כמו כן הוא נועד להקל את השתלבותם בשיח הבית־ספרי ומחוצה לו. לפיכך, מומלץ להרבות ככל האפשר את מספר ההתנסויות שלהם בתקשורת מדוברת עם מגוון רחב של נמענים ובמגוון רחב ככל האפשר של סיטואציות תקשורתיות אותנטיות.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

תחביר במסגרת ה־30%				
נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאל	הדגשים	
שם העצם	- מינו של שם העצם: זכר, נקבה - שמות ללא צורת יחיד, כגון שמים, מים	- מומלץ להורות זיהוי חלקי הדיבר במילון. - מומלץ ללמד את מין שם העצם בצמוד לשם התואר (ביצירת צירופי שם ותוארו).		
	- צורני ריבוי השם סים / סות לזכר ולנקבה, כגון: ילד – ילדים, ילדה – ילדות - צורות ריבוי החורגות מהמערכת, כגון: שולחן – שולחנות, ביצה – ביצים	הפוך את הצירופים האלה לצורת רבים: קטע קשה, אגדה מוסיקלית, ביצה רכה בחר במילה המתאימה: בעברית יש הרבה מילים/מילות קשות.		
	צורות הזוגי, כגון: עיניים, שפתיים, מכנסיים, מספריים			
	מילים שכיחות בזכר או בנקבה שאין להן סממן חיצוני של המין, כגון: דרך, רוח, חצר, אבן, ארץ, אישה, עיר, יום.			
	- נטיית השייכות של שם העצם ביחיד - המרת כינוי חבור לפרוד וההפך	הפוך למילה אחת את המודגש בקו: הדרך שלנו ארוכה.	מומלץ להורות את זיהוי נטיות השם במילון.	
	נטיית השייכות של שם העצם ברבים, המרת כינוי חבור לפרוד וההפך	הפוך למילה אחת את המודגש בקו: הילדים שלי לומדים בטכניון.		
	יידוע השם: ה"א היידוע, כינוי שייכות, שם פרטי מילות היחס + תווית יידוע: בפית לעומת מהבית			

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשואל	הדגשים
שם התואר	התאמת שם התואר לשם העצם במין, במספר ובידוע	הקף את הצורה הנכונה : רשויות מקומיים/מקומיות	תידרש תקינות לשונית ברמת הצירוף וברמת המשפט
הפועל ⁷	- זיהוי הפועל במשפט ובפסקה - בניית פועל והתאמתו לנושא	לפניך המשפט : בשנה הבאה ייפתחו סניפים חדשים במרכז המסחרי. א. סמן את הפועל במשפט. ב. ציין שני מאפיינים המבדילים את הפועל מהשם.	יש ללמד את עקרון מציאת הפועל במשפט על פי מאפייניו : נטייה בזמן ובגוף
שם הפועל	מאפיינים (העדר גוף וזמן) בניית שם הפועל ושיבוצו במשפט או בקטע	לפניך דף הנחיות. א. סמן את שמות הפועל בדף הנחיות. ב. ציין מאפיין אחד המבדיל את שם הפועל מהפועל.	הסוגה של לשון ההוראות וההנחיות היא גורם מזמן להוראת שם הפועל או חזרה עליו.
מילות היחס	נטיית מילות היחס השונות על דרך היחיד והרבים : • ב-, מן, של, אצל, על-יד/ליד, עם, את, בשביל, ל- • אל, על, מעל, אחרי, מאחורי, לפני, בלעדי, מתחת	שבץ את מילת היחס החסרה בהטיית הגוף הנכונה. 1. כלבים וסוסים מופיעים בקולנוע, קשה לצלם סרטי מלחמה _____ (בלעדי). 2. בעלי חיים מעוררים עניין, לכן רבים מנצלים _____ (את) לבידור ולפרסום.	יש לתת לתלמידים מחסן מילות יחס לשיבוץ בנטייה הנכונה.
	מילת יחס את לפני מושא ישיר מיודע ⁸ , כגון : תן לי את הספר.		תלמידים עולים המתרגמים משפת אם שבה אין יידוע, נוטים להשמיט את מילת היחס.
	מילות היחס המוצרכות לפועל כגון : לעזור ל-, להשתמש ב- לנסוע ל/אל (פעלי התנועה), לדון ב- ודומיהם	כתוב את מילת היחס החסרה מחסור במזון מפריע _____ התפתחות הילד.	מילות היחס המוצרכות, המתקשרות לפועל יילמדו בצמידות לפועל

⁷ נושא השורש יילמד כמכנה משותף לפועל ולשם כגון משפחות מילים.

⁸ המונחים הלשוניים כגון : מושא, מילת יחס מוצרכת ואחרים מיועדים למורים ולא להוראה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשואל	הדגשים
משפט פועלי	- הכרת עמודי המשפט הפועלי: הנושא והנשוא - התאמת הנושא לנושא בזמן ובגוף		
סדר המילים במשפט	- יצירת משפטים בעלי סדר מילים תקין והגיוני - המרה בין צורת החיווי למשפט שאלה וההפך	במשפט שלפניך סדר המילים מבולבל. סדר את המילים למשפט תקין. בשנת / האינפלציה / לשנים עשר / 1993 / אחוזים / הגיעה	
משפט שמני	- הכרת עמודי המשפט השמני: הנושא והנשוא - האוגד מסוג כינוי הגוף בלבד ומקומו במשפט השמני: בין ש"ע לש"ע, בין ש"ע לש"ת, בין ש"ע לצירוף יחס, בין ש"ע לשם פועל - התאמת האוגד (מסוג כינוי גוף) לנושא במין ובמספר	שבץ את כינוי הגוף (הוא, היא, הם, הן) המתאים 1. כיום אחד הפתרונות לשעמום _____ משחקי המחשב הקבוצתיים. 2. המטרה שלי _____ להצליח בלימודים.	
משפטי קיום משפטי שייכות	- משפטי קיום (יש/אין) בהווה, בעבר ובעתיד משפטי שייכות בשלושת הזמנים: יש/אין, היה/לא היה, יהיה/לא יהיה - שלילה באמצעות "אינו" בנטיות הגוף השונות	שבץ את י"ש' בצורתו המתאימה: יש לנו תקווה, שבעתיד _____ שלום עולמי. שבץ את 'אין' בנטייה המתאימה: התאוריה שלך _____ מבוססת.	תידרש המרה בזמנים השונים בתוך הקשר. יידרשו שיבוץ ונטייה מתאימים במשפט ובפסקה.
קשרים לוגיים	- הבנת התפקיד הרטורי והשימוש הנכון בקשרים הלוגיים במשפטים וביחידות השיח. הנבחן יידרש לקשרים האלה: תנאי (קיים בלבד) סיבה ותוצאה, ויתור, ניגוד, השוואה, תכלית, זמן והוספה. - הכרת השימוש בקשרים הלוגיים המופיעים לפני שם העצם ולפני פסוקית-בתחילת המשפט ובאמצעו	השלם את מילת הוויתור המתאימה: _____ מזג האוויר הסוער הטיול יתקיים. מזג האוויר סוער, _____ יתקיים הטיול. הטיול יתקיים _____ שמזג האוויר סוער.	ההתמקדות היא בשימוש התקין ובמשמעות הסמנטית של הקשרים בתוך הקשר במסגרת המשפט או ביחידת השיח.

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף א שפות
 הפיקוח על הוראת העברית

נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאול	הדגשים
דיבור ישיר ודיבור עקיף	שימוש, המרות ופיסוק		יש לעמוד על התפקיד הפונקציונלי של הדיבור הישיר והדיבור העקיף כחלק מדרכי מסירת הדיבור
מערכת הצורות: הפועל והשם במסגרת ה־30%			
הפועל	<ul style="list-style-type: none"> - הכרת שמות הבניינים וצורני הבניין, הזמן והגוף - הכרת תבנית הפועל: שורש, צורני נטייה, זמן וגוף בגזרת השלמים (לרבות מרובעים) - השינויים בהתפעל כשפה"פ ש, ס, ז, צ - נטייה ושיבוץ של פעלים במשפט וביחידת שיח - שימוש תקין בצורות העתיד בגוף ראשון 	<p>כתוב את הפועל המתאים לפי צורת שם הפועל שבסוגריים.</p> <p>1. המורה _____ (לאפשר) לתלמידיה מבחן חוזר בשבוע הבא.</p> <p>2. האם כבר _____ (ללטרף) את התינוק?</p> <p>3. הגורם העיקרי אשר _____ (להפריע) לתלמידים בשיעור הוא הטלפון החכם.</p> <p>בחרו בצורה הנכונה: אני אֶצְבִּיעַ/יִצְבִּיעַ לַכִּנְסָה.</p>	לא יידרש ניתוח של פעלים לשורש ולבניין, אלא שיבוץ בתוך הקשר בלבד על פי שורש או שם פועל נתונים.
משמעות הבניינים	<ul style="list-style-type: none"> - פעיל-סביל - שיבוץ הפועל בצורתו הנכונה - המרה מפעיל לסביל ולהפך 		כותרות העיתונות מזמנות עיסוק בשימושו הרטוריים של הסביל
השם	<ul style="list-style-type: none"> - דרכי יצירת שמות בעברית: שורש ומשקל, בסיס + צורן סופי הכרת משמעות הצורנים הסופיים הרווחים: סָן לתכונות סִי לשמות תואר סִית להקטנה ולכלי תחבורה סֻון להקטנה ולחיבה, למכשירים, לאוספים ולכתבי עת סֻות לשמות מופשטים 	<p>איזה מהשמות שלפניך נבנה בדרך של שורש ומשקל:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ילדון - פתרון - דובון - הליכון <p>הצע שם עברי ל"סלפי" הבנוי מבסיס וצורן סופי או משורש ומשקל.</p>	<p>הדגש הוא על הכרת דרכי בניית השמות בעברית ועל הצורנים הסופיים כיוצרים משמעות לקסיקלית.</p> <p>התלמידים יכירו את המונח "משקל" ואת תבנית המשקל, אך בשלב זה אין צורך בשינון משמעות המשקלים.</p>

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף א שפות
 הפיקוח על הוראת העברית

הדגשים	דוגמאות לדרכי תשאל	פירוט	נושאים
התלמידים לא יידרשו להקפיד על תקינות באותיות השימוש בשם המספר. יש להקפיד על כתיב תקין בשם המספר.	כתוב במילים: הופנו אליי 7 בקשות שונות. בחר בצורה הנכונה: שלוש / שלושת המקומות קדושים לשלוש / שלושת העמים.	- הבחנה בין זכר לנקבה במספר המונה ובמספר הסודר. - ציון תקין של תאריכים.	שם המספר

6. מפרט התכנים להוראה ולהערכה במסגרת 70% לעולים חדשים בכיתות י"א-י"ב

הבנת הנקרא והבעה בכתב במסגרת 70%			
נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשואל	הדגשים
הבנת הנקרא	<p>- טקסט מידע מתחומי דעת שונים. ייתכנו טקסטים רציפים ובלתי רציפים, כגון טבלה, תרשים ואיור. - טקסט טיעון?</p> <p>השאלות תהיינה בממדי ההבנה השונים:</p> <ul style="list-style-type: none"> • איתור מידע: נגישות ואחזור מידע בטקסט, חיפוש טקסט רלוונטי ומיון מידע • הבנה: ייצוג של משמעות מילולית, אינטגרציה והסקת מסקנות • הערכה ושיקוף: הבעת דעה והנמקתה בהתבסס על הטקסטים, הערכת האיכות והמהימנות, הערכה של תוכן וצורה, זיהוי של עימות והתמודדות עימו. <p>עשויה להישאל שאלת עמ"ר¹⁰</p>		<p>הבחינה תכלול שניים עד ארבעה טקסטים מעובדים או מקוריים בהיקף כולל של עד 900 מילים.</p> <p>הטקסטים יילקחו ממאגרי מידע מקוונים ושאינם מקוונים וממקורות מגוונים, כגון ספרי לימוד, עיתונים, כתבי עת בהקשרים אישיים, ציבוריים, תעסוקתיים וכדומה. ייתכנו טקסטים זעירים (כגון כותרות, פתגמים, פרסומות) וטקסטים בלתי רציפים (כגון תרשים, איור, טבלה).</p> <p>בטקסט טיעון הנבחן עשוי להישאל על זיהוי הטיעון ורכיביו.</p>

⁹ ידוע כי את מרבית הטקסטים כיום קשה לסווג חד משמעית לאחת מהסוגות: מידע או טיעון. אנו ממליצים לא להשקיע זמן בלימוד הסוגות אלא בעבודה על הטקסטים על פי ממדי ההבנה השונים ובהתאם לעקרונות הוראת שפה שנייה.

¹⁰ ראו סעיף 3.1

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף א שפות
 הפיקוח על הוראת העברית

הדגשים	דוגמאות לדרכי תשואל	פירוט	נושאים
<p>הסיכום הממזג הוא כלי לפיתוח ידע תוכני, יכולות שיח אורייני וכשירות אקדמית בתחומי דעת שונים בבית הספר ולהאצת השילוב של התלמיד העולה בכיתת האם.</p> <p>בהערכת הכתיבה לא יינזקו התלמידים על טעויות כתיב, אך יש לתת לכך מקום בהוראה.</p> <p>יידרש היקף כתיבה כולל של כ-200 מילים בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה.</p>		<p>כתיבת סיכום ממזג של שניים עד שלושה טקסטים מסוגים שונים בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה.</p> <p>עקרונות הסיכום: השמטה הכללה הבנייה</p> <p>ממדי ההערכה</p> <ul style="list-style-type: none"> • תוכן המידע: תמציתיות ודיוק • ארגון המידע: עצמאיות הטקסט, לכידות וקישוריות, שזירה בין רעיונות משותפים לצד הייחודיות שבכל מאמר • אזכור מקורות המידע על פי כללי הכתיבה האקדמיים, שימוש מדויק ומגוון בדרכי המסירה ובפועלי ההבעה • לשון מבע ותקינות 	<p>הבעה בכתב – סיכום ממזג</p>

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף א שפות
 הפיקוח על הוראת העברית

ת ח ב י ר ¹¹ במסגרת 70%			
נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאול	הדגשים
צירופים	פירוק, הרכבה ויצירה של המבנים האלה : - צירופי סמיכות : השינויים החלים בנסמך ; ריבוי הסמיכות ; פירוק הסמיכות ; יידוע הסמיכות - צירופי שם עצם ותואר : יידוע הצירוף, ריבוי הצירוף התאמת הפועל או האוגד לצירוף הסמיכות	כתוב את צירוף הסמיכות על פי המילים שבסוגריים : עמדה שלילית כלפי _____ (חברים + קבוצה) יוצרת מתחים. בחר בצורה הנכונה : ועד העובדים החליטו/ החליט.	יש לשלב במהלך ההוראה את נושא התקינות הלשונית בצירופי הסמיכות ובצירופי שם עצם ותואר. יילמד במסגרת התקינות הלשונית.
עמודי המשפט (הפועלי והשמני)	- הכרת עיקרי המשפט : הנושא, הנשוא, משלימי השם ומשלימי הפועל, לרבות חלקים כוללים בקשרים של ריבוי, ניגוד, ברירה		פרטי הלשון ישולבו בהוראה ובלמידה בתוך הקשר ויודגש הקשר בין המבנה התחבירי והסיטואציה התקשורתית ¹² .
המשפט השמני	האוגד ונטיותיו : - הפועל 'להיות' בעבר ובעתיד - כינויי הגוף (הוא, היא, הם, הן)	שבץ את הפועל 'להיות' בצורתו הנכונה : בעתיד התחבורה הציבורית _____ זולה יותר. הפוך את המשפט ללשון עבר : העלייה לישראל היא התחלה חדשה	
משפטי קיום ומשפטי שייכות	היה, יש / אין, יהיה בזמנים השונים ובגופים השונים	כתוב את המשפטים בזמן עבר ובזמן עתיד. אין לנו ספרים חדשים. יש לי סיכוי להצליח.	

¹¹ רציונל להוראה ודוגמאות מתוך : בליבוים, ר' (תשנ"ה). **תחביר + , אקדמון**, ירושלים : האוניברסיטה העברית.
 הדגש בהוראת התחביר יהיה על ההיבט הפונקציונלי. הדגשת הקשר בין המבנה התחבירי ובין הסיטואציה התקשורתית. (ברוח תכנית הלימודים **עברית כשפה שנייה**,
 תשס"ט: 72)

¹² ההתמקדות איננה רק בניתוח תחבירי פורמלי של חלקי המשפט, אלא בהכרת גרעיני המשפט והמשלימים כמסייעים להבנה וככלי לבניית משפט תקין.
חוזר מפמ"ר עברית (תשע"ח) – עברית: הבנה, הבעה ולשון לבחינות הבגרות לעולים חדשים

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשואל	הדגשים
<p>מבנים תחביריים במשפט וביחידת השיח¹³</p>	<ul style="list-style-type: none"> - הכרת דגמי משפטים העומדים בפני עצמם או כחלק מיחידת השיח.¹⁴ - זיהוי, המרה והשלמה של הקשרים הלוגיים בין משפטים ובין יחידות שיח: השוואה ועימות, ויתור, ניגוד זמן, סיבה ותוצאה, תכלית ותנאי - פירוק משפטים למשפטים עצמאיים והרכבת משפטים ליחידות שיח. 	<p>פרק את המשפט שלפניך לשני משפטים: הסרט, שצפינו בו אתמול, היה מעניין.</p> <p>חבר את שני המשפטים למשפט אחד, הוסף מילת קישור מתאימה:</p> <p>- רבים מעדיפים להשתמש ברכב פרטי. - מחיר הדלק בישראל התייקר לאחרונה.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ההתמקדות היא בשימוש התקין ובמשמעות הסמנטית של הקשרים בתוך הקשר במסגרת המשפט או יחידת השיח - שיבוץ והמרות. - תידרש תקינות תחבירית הנדרשת בדיבור יום יומי, בתקשורת בין אישית, בדיבור בציבור ובכתיבה. - יידרש זיהוי שיבוישים תחביריים ותיקונם
<p>משפטי לוואי</p>	<p>הקשרים: ש', אשר, ה"א הזיקה, היוצרים פסוקיות לוואי, המרחיבות את שם העצם.</p>		
<p>משפטי תנאי</p>	<ul style="list-style-type: none"> - תנאי קיים: בלי/בלא, ללא, אם - תנאי בטל: לו, אילו, לולא, אילולא 	<p>השלם את המשפט:</p> <p>1. אם _____, לא הולכים לעבודה.</p> <p>2. נחזור למשא ומתן, אם _____</p> <p>3. אילו _____, היית מסיים את הבחינה בזמן.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - לימוד התנאי הבטל מִזמן עיסוק בסיטואציות תקשורתיות של התנצלות, הבעת משאלה, חרטה. - ידע נדרש בתורת הצורות: תנאי בטל מחייב את נטיית הפועל העבר או נטיית הפועל היה בעבר ואחריו פועל בהווה.
<p>משפטי סיבה ותוצאה</p>	<ul style="list-style-type: none"> - לפני שם העצם: בגלל ה- - פסוקית סיבה (במשפט מחובר או מורכב¹⁵) הבאה בתחילת המשפט או באמצעו: משום ש, מכיוון ש, מאחר ש, כי, לכן, לפיכך, על כן, בעקבות זאת 	<p>השלם מילת סיבה מתאימה:</p> <p>1. הספרייה סגורה _____ השביתה</p> <p>2. הספרייה סגורה _____ יש שביתה.</p> <p>3. _____ יש שביתה, הספרייה סגורה.</p> <p>4. יש שביתה, _____ הספרייה סגורה.</p>	

¹³ תכנית הלימודים עברית כשפה שנייה, תשס"ט: 86-87.

¹⁴ הוראת התחביר היא מנקודת מבט פונקציונלית. התלמיד יכיר את סוגי המשפטים: פשוט, מחובר ומורכב לא למטרת ניתוח תחבירי טכני אלא לצורך זיהוי הרצף הלוגי במשפט ובטקסט וכן לצורך כתיבה במשלבי לשון שונים (המרות).

¹⁵ השימוש במונח הלשוני "פסוקית" מיועד למורה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשואל	הדגשים
משפטי ויתור	פסוקית ויתור הבאה בתחילת המשפט או באמצעו: אבל, אך, בכל זאת, למרות, על אף, אף על פי ש, על אף ש, אף על פי כן, עם זאת	השלם מילת ויתור מתאימה: 1. לא הצלחתי לדבר אתו _____ שניסיתי. 2. _____ ניסיונותיי לא הצלחתי לדבר אתו. העתק את ההשלמה המתאימה: אף על פי שכולנו יודעים לצחוק – - איננו מרבים לעשות זאת. - אנו נהנים לצחוק מבדיחות. - ההומור מסייע לנו רבות.	
משפטי הסתייגות	משפטי אומנם... אבל...	שבץ את המשפטים במבנה של אומנם... אבל...: - אינני בקיא בשפה - למדתי שנתיים באולפן עברית השלם את המשפט: אומנם הצנזורה נועדה להגן על הציבור אבל לפעמים _____	
משפטי ניגוד והשוואה	לפני שם העצם: בניגוד ל-, בהשוואה ל-, לעומת ה- בין משפטים (במורכב, מחובר) או בראש המשפט (במורכב): כמו, כמו ש... כשם ש... כך משפטי לא... אלא... (במשפט בעל חלקים כוללים)	השלם את המשפטים: 1. עברתי את הבחינה, אבל _____ 2. אינני מדבר עברית, אלא _____ 3. _____ אלא בתל אביב. 4. קשה לי להתבטא בעברית, לעומת זאת _____	
משפטי תכלית	לפני שם עצם: למען, לשם כדי/בשביל + שם פועל כדי ש- לפני פועל בעתיד	השלם את המשפטים: 1. עלינו לארץ ישראל כדי _____ 2. עלינו לארץ ישראל כדי ש _____	

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשואל	הדגשים
משפטי הוספה והדגשה	שימוש תקין בקשרים: ו, גם, בנוסף על כן, זאת ועוד, יתר על כן, יתרה מזו, לא רק... אלא גם...	נסח מחדש את המשפט והשתמש באחד מהביטויים: לא; לא רק... אלא גם; לא רק אלא גם גם הרווחנו כסף וגם נהנינו.	הוראת משפטי ההוספה וההדגשה מזמנת עיסוק במבנים להוספת נימוקים ולביסוס כתיבת הטיעון, לדוגמה
משפטי זמן	יש להזכיר את מילות הזמן המתייחסות לנקודת זמן ספציפית עצמאית הנלמדות בפריטים לקסיקליים: היום, מחר, לעתים, עתה, אשתקד, מעולם, לעולם, קודם לכן וכדומה.	כתוב את ביטויי הזמן שבסוגריים במקום הנכון: כשעזבתי את ביתי ועליתי לארץ ישראל ידעתי ש _____ לא אראה את משפחתי שנשארו במולדת הישנה, ובכל זאת _____ לא הרגשתי טוב יותר. (מעולם/לעולם)	
משפטי תוכן ¹⁶	פסוקית מושא הפותחת ב ש' פסוקית מושא הפותחת במילת שאלה פסוקית מושא הפותחת בכי פסוקית נושא המתייחסת לפועל סביל פסוקית נושא שבראשה מילות השעבוד מה ש-, מי ש-	קרא את המשפט שלפניך: אם אתם צוחקים לעתים קרובות, אתם רואים את העולם בדרך נעימה. כתוב את המשפט מחדש, פתח בצירוף "מי ש-"	יש ללמד את ההבחנה בין מילת השעבוד 'כי' כמילת סיבה לבין 'כי' כמילת שעבוד הפותחת פסוקית תוכן.
מבנים תחביריים מודליים	שימוש (שיבוץ והמרות) בצורת שם הפועל במבנים מודליים המביעים עמדה, הזהרה, המלצה או הוראה: צריך, אפשר, אסור, מותר, כדאי, לא כדאי, חשוב, רצוי, מקובל + שם פועל ודומיהם	- כתוב תקנון למטייל בשמורות הטבע המכיל שתי המלצות ואזהרה אחת. - כתוב שלושה חוקים לחציית כביש. השתמשו באחת המילים: אסור, מותר, אפשר, רצוי	העיסוק בשם הפועל מזמן עיסוק בסוגה של לשון ההוראות וההנחיות. ¹⁷
דיבור ישיר ודיבור עקיף	שימוש, המרות ופיסוק	תפקיד פונקציונאלי כחלק מדרכי מסירת הדיבור	

¹⁶ המונחים הלשוניים בתחום התחביר כגון: משפטי תוכן, פסוקיות לסוגיהן נועדו לצורך הבהרה ואינם מיועדים להוראה. ההתמקדות בהוראת העברית כשפה שנייה תהיה על הבנה ועל יישום.

¹⁷ תכנית הלימודים עברית כשפה שנייה, תשס"ט: 75

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף א שפות
 הפיקוח על הוראת העברית

מערכת הצורות: הפועל והשם במסגרת 70%			
נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאול	הדגשים
הפועל	<ul style="list-style-type: none"> - עקרונות בזיהוי שורשים ובבניית פעלים ושמות (לרבות שם פועל) במשפטים וביחידת שיח בגזרות האלה: שלמים (כולל מרובעים), חפ"י, חפ"י"צ, נפ"א, נפ"י, נל"ה, נל"א, נע"ו/י - חזרה על משמעויות הבניינים העיקריות: פעיל-סביל. זיהוי והמרה ומשמעות השימוש בהם בטקסט ובשיח 	<p>כתוב את הפועל או השם המתאימים לפי צורת שם הפועל או השורש שבסוגריים.</p> <p>התלמידים מקבלים _____ (י-ד-ע) רבות דרך המכשיר במהלך השיעור. הם גם _____ (לצפות) בסרטונים שונים. עם זאת המורים _____ (להעיד) על כך שבשיעורי מתמטיקה יש פחות תלמידים אשר _____ (להשתמש) בטלפונים הניידים.</p> <p>אחת ה_____ (י-צ-ע) להתמודדות עם הבעיה היא שילוב הסמרטפונים כחלק מהשיעור.</p>	<p>התלמיד ידע לזהות שורשים בפעלים ובשמות שבהם צורת השורש מתקיימת באחת מנטיותיו.</p> <p>לדוגמה: קמתי-לקום</p> <p>ייתכנו פעלים מגזרת ע"ע הנוטים על דרך השלמים ושורשים בעלי עיצורים גרוניים שאינם משפיעים על ההגייה.</p>
השם	<ul style="list-style-type: none"> - יצירת שמות בעברית בדרך של שורש ומשקל בגזרות השונות. - הכרת שמות הפעולה בבניינים השונים ובגזרות השונות 	<p>מיין את השמות שלפניך בטבלה לפי דרך תצורתם (שורש ומשקל/בסיס וצורך סופי) ילדות; שימוש; מילון; התפתחות</p>	<p>אין לדרוש שינון של משקלים ומשמעויותיהם, אלא הבנת דרך יצירת שמות בעברית.</p> <p>הצורנים הסופיים יילמדו כיוצרי ערך לקסיקלי חדש.</p>

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף א שפות
 הפיקוח על הוראת העברית

נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאול	הדגשים
ה שם (המשך)	זיהוי משמעות משקלים רווחים: מקטל, מקטלה למקומות מקטל, מקטלה לכלים ולמכשירים קטל לבעלי מקצוע קטלת למחלות, לכלים ולקבוצות ואוספים	איזה שם יוצא דופן במשמעותו: פספת; מברג; מנוף; מקלט מה המשמעות המשותפת לכל שלושת השמות האחרים?	יש ללמד ולתרגל המרה של פועל, שם פועל לשם פעולה בתוך הקשר (אין הכרח לשמור על הבניין) תוך התייחסות להיבט הסמנטי.
	יצירת שמות בעברית בדרך של בסיס וצורן סופי . זיהוי משמעות הצורנים הסופיים הרווחים: סן לתכונות סי לשמות תואר סית להקטנה ולכלי תחבורה סון להקטנה ולחיבה, למכשירים, לאוספים ולכתבי עת סות לשמות מופשטים	לפניך צמדי שמות. א. הסבר את דרך התצורה של המילה המודגשת. ב. הסבר את ההבדל במשמעות של כל אחד מהשמות. * מפה - מפית * ישראל - ישראלי	
שם המספר	שימוש תקין בשם המספר. הסוג: מונה, סודר, סתמי – נטייה והתאם (כולל תאריכים)	כתוב במילים רק 9% _____ מהנשאלים השיבו. נולדתי ב-2 _____ באפריל 1973 _____	התלמידים לא יידרשו להקפיד על תקינות באותיות השימוש בשם המספר. יש להקפיד על כתיב תקין בשם המספר.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

נושאים	פירוט	דוגמאות לדרכי תשאל	הדגשים
מילות היחס	<ul style="list-style-type: none"> - נטיית מילות היחס השונות ב, ל, מן, אצל, על - יד, עם-את, בשביל, בין אל, על, מעל, אחרי, מאחורי, לפני, בלעדי, עלידי - שימוש במילות היחס הנכונות (מוצרכות) בהצטרפותן לפועל, כגון: לפגוש את-, לדאוג ל-, להשתמש ב- - שינוי משמעות בעקבות שינוי מילת היחס, כגון: קינא ב/ל-, הודה ב/ל-, הכיר את/ב - מילות היחס בשאלה, כגון: ממה?/ממי? על מה? על מי? ועוד 	<p>במשפטים שלפניך שבץ מילת יחס מתאימה:</p> <p>1. ההומור והצחוק מסייעים לאדם לשמור _____ הבריאות הנפשית שלו.</p> <p>2. רק אדם חזק יכול לצחוק על עצמו, וְלְהִרְאוֹת _____ החולשות שלו.</p> <p>3. התלמיד אינו מכיר את חבריו. הוא רק מתכתב _____ (עם) באינטרנט.</p>	<p>שיבוץ מילת יחס מתאימה מתוך 'מחסן' מילות יחס נתון או בלעדיו.</p> <p>שיבוץ מילת יחס מתאימה תוך הטייתה בצורה נכונה.</p>

לתשומת לבכם: בשל מגבלות המקום מוצגות דוגמאות לתרגול במסגרת המשפט, בבחינה ייתכנו משימות במסגרת יחידת השיח: השלמת חללים בקטע (קלוז) הכולל נושאים מגוונים כגון: מילות קישור מסוגים שונים, שיבוץ פעלים, שמות פועל ושמות פעולה בהתאם לנדרש בהקשר. יש לשלב קלוזים בהוראה בשל תרומתם להעלאת מודעתם של קוראים לאסטרטגיות קוגניטיביות ומטה קוגניטיביות והפעלת תהליכי חשיבה מודעים ומבוקרים. מתוך: בליבוים, ר' (תש"ע). *חוברת קלוזים*, אקדמון, ירושלים: האוניברסיטה העברית.

7. הדגשים בהוראה

- יש להתבסס על תוכנית הלימודים בעברית לעולים חדשים משנת תשס"ט.
- חשוב לשלב מילון בשיעורי העברית בהוראה ובהערכה ולהשתמש בו בהקשרים מגוונים ורלוונטיים.¹⁸ כמו כן חשוב ללמד את התלמידים דרכים לשימוש יעיל במילון.
- חשוב לשלב טקסטים מגוונים מתחומי דעת שונים, תוך הבלטה של היבטים ערכיים כדי לאפשר דיון מעמיק הן בקריאה, הן בכתיבה, הן בשיח הדבור.
- רצוי שחומרי הלמידה יהיו אותנטיים וטבעיים ככל האפשר, יחד עם זאת יש להקפיד על עקרון ה"ספירליות" בהבנה ובהבעה – בכל שלב אין זנחים את מה שנלמד בשלב הקודם אלא מתבססים עליו, מוסיפים עליו, מרחיבים אותו ומעמיקים בו. הספירליות יכולה להתבטא ברמת הטקסטים: אוצר המילים והביטויים, המורכבות התחבירית, אורך הטקסטים, המורכבות הרעיונית שבהם ומידת ההפשטה וההכללה. עלייה ברמת הקושי תתבטא ברמת העיבוד של הטקסטים הנקראים וברמת התיווך. מומלץ לפרוס את הטקסטים הנקראים והנכתבים מן הקל לכבד – מן הקצר לארוך, מן האישי לכללי, מן המוחשי למופשט.
- חשוב לעודד למידת עמיתים, בעיקר בתהליכי כתיבה: כל עמית בקבוצה קורא, מגיב, חוקר ומסיק מסקנות.
- מומלץ לשלב מחשב בחוויית הלמידה הן בתהליך הכתיבה (כגון שכתוב והערכה, חיפוש מקורות מידע) הן בקריאה של טקסטים דיגיטליים.

¹⁸ על פי חוזר המנכ"ל תשע"ז, בבחינת הבררות יותר השימוש במילון (כולל מילון אלקטרוני) עברית-שפת אם/שפת אם-עברית, למעט לנבחנים אשר מוגדרים ברמה א.

8. מבנה שאלוני הבגרות לעולים חדשים

- שאלון 11284, שאלון 70% משך הבחינה: שלוש שעות

הנקודות	הפרק
כ־30	הבנת הנקרא
כ־20	הבעה בכתב
כ־20	תחביר
כ־5	שם המספר
כ־25	מערכת הצורות: פועל שם ומילות היחס

לנבחן בשאלון עולים מותאם בהבנה הבעה ולשון עברית, שאלון 11284, תצורף טבלת התאמה, המפרטת את השאלות שעליו לענות. כלומר, נבחן בשאלון מותאם יענה על פחות שאלות. טבלת ההתאמה תפורסם באתר הפיקוח על הוראת העברית כחודש לפני מועד הבחינה. באחריות בית הספר והנבחן להדפיס את טבלת ההתאמה, לצרפה למחברת הבחינה ולענות על פי ההנחיות בה.

- שאלון 11272, שאלון 30% לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה

משך הבחינה: שתיים

הנקודות	הפרק
כ־35	הבנת הנקרא
כ־15	הבעה בכתב
כ־20	מערכת הצורות: הפועל והשם
כ־5	שם המספר ומילות היחס
כ־25	תחביר

שאלון זה הוא שאלון בסיס והוא מותאם גם לנבחנים הזכאים להתאמה של שאלון מותאם. כלומר, לשאלון זה אין מצורפת טבלת התאמה או שאלון מותאם נפרד.

9. ביבליוגרפיה נבחרת ברכישת שפה ובהוראתה¹⁹

- בליבוים, ר' (תש"ע). עברית בה"א הידיעה, אקדמון, ירושלים: האוניברסיטה העברית.
- בליבוים, ר' (תש"ע). חוברת קלזים, אקדמון, ירושלים: האוניברסיטה העברית.
- בליבוים, ר' (2011). הקלוז – הגדרתו ויתרונותיו, *הד האולפן*, 98, 105–101.
- בליבוים, ר' (תשע"ג). פועל+. ירושלים: האוניברסיטה העברית, מאגנס.
- בליבוים, ר' (תשנ"ה). תחביר+. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- בליבוים, ר' (תשנ"ז). תחביר לרמה ו', תרגול לספר תחביר+. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- דובינר, ד' (2012). [התנאים הנדרשים לרכישת שפות והוראתן](#). האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.
- הומינר, ג' וצוקי שי' (תשע"ה), *בין השורות – עברית לרמת המתקדמים*. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- הומינר, ג' וצוקי שי' (תשע"ה), *הפועל בפעולה – עברית לרמת המתקדמים*. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- הלוי, ר' (תשס"ז), *עברית בדגש לקסיקלי, ללומדי עברית מתקדמים*. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- לוי, ת', שוהמי, א' וספולסקי, ד' (2003). *מצבם בלימודים של תלמידים עולים – דוח מדעי, מוגש למשרד המדען הראשי ולאגף לקליטת תלמידים עולים*. ירושלים: משרד החינוך.
- לנצברג, ג' (תשע"ו). *תחביר משולב*. ירושלים: האוניברסיטה העברית, אקדמון.
- [מנצור, נ' \(2005\). 'טרטורים' כן או לא? – על הוראת הפועל. הד האולפן החדש, 87, 91–97.](#)

Ur, P. (1996). *A course in language teaching: practice and theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ur, P (2011). *Vocabulary activities*. Cambridge: Cambridge University Press

¹⁹ רשימה זאת מומלצת לשימוש המורים.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית